

Міністерство освіти і науки України

Департамент освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації

Дніпропетровське територіальне відділення МАН України

Відділення історії

ГУМАНІСТ З ДРОГОБИЧА

Роботу виконала

Наталія МАТВІЙЧУК

викладач історії та правознавства

Криворізького фахового коледжу

Державного некомерційного підприємства

«Державний університет

«Київський авіаційний інститут»

РЕЦЕНЗІЯ

на науково-дослідницьку роботу з теми: «Гуманіст з Дрогобича»

Історія – велика таємниця всіх часів та народів, та до кінця ніхто її розкрити не може. Усвідомлення історичних подій буде найбільш успішним, чим швидше ми зрозуміємо, що кожне нове покоління бачить минуле інакше, чим інші.

У науково-дослідницькій роботі на тему «Гуманіст з Дрогобича» проаналізовано умови розвитку гуманістичних ідей Юрія Дрогобича в період Раннього Відродження XIV - XV століття, а саме: охарактеризовано стан розробки теми у джерельній базі та науковій літературі; проаналізовано вплив гуманістичних поглядів європейських засновників на ідеї Ю. Дрогобича; представлені гуманістичні погляди Ю. Дрогобича.

Засновником гуманістичної культури в Україні був Юрій Дрогобич. Його діяльність була направлена проти пригноблення народних мас, на ствердження світського сприйняття світу, поваги до Античності. Він заперечував божественне походження влади та держави, наполягав на невтручання церкви в державні справи. Велику увагу приділяв друку книг та підручників. Вчений стверджував, що людина має право на гідне життя, свободу совісті, слова, віри. В творах Ю. Дрогобича бачимо нові погляди на людину та її роль як творця історії.

Робота відзначається чіткістю побудови та складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків.

Праця рекомендована старшокласникам, студентам та тим, хто цікавиться зародженням гуманістичних ідей в добу Раннього Відродження.

Кандидат історичних наук, доцент

Учений секретар
Дрогобицький державний педагогічний університет
30. Січня 2026

Наталія ПЕЧЕНИНА

АНОТАЦІЯ

на роботу «Гуманіст з Дрогобича» виконана викладачем історії та правознавства спеціалістом вищої категорії «вчителем методистом»

Наталією МАТВІЙЧУК

Історія – велика таємниця всіх часів та народів, та до кінця ніхто її розкрити не може. Усвідомлення історичних подій буде найбільш успішним, чим швидше ми зрозуміємо, що кожне нове покоління бачить минуле інакше, чим інші.

У науково-дослідницькій роботі на тему «Гуманіст з Дрогобича» проаналізовано умови розвитку гуманістичних ідей Юрія Дрогобича в період Раннього Відродження XIV - XV століття, а саме: охарактеризовано стан розробки теми у джерельній базі та науковій літературі; проаналізовано вплив гуманістичних поглядів європейських засновників на ідеї Ю. Дрогобича; представлені гуманістичні погляди Ю. Дрогобича.

Засновником гуманістичної культури в Україні був Юрій Дрогобич. Його діяльність була направлена проти пригноблення народних мас, на ствердження світського сприйняття світу, поваги до Античності. Він заперечував божественне походження влади та держави, наполягав на невтручання церкви в державні справи. Велику увагу приділяв друку книг та підручників. Вчений стверджував, що людина має право на гідне життя, свободу совісті, слова, віри. В творах Ю. Дрогобича бачимо нові погляди на людину та її роль як творця історії.

Робота відзначається чіткістю побудови та складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків.

Праця рекомендована старшокласникам, студентам та тим, хто цікавиться зародженням гуманістичних ідей в добу Раннього Відродження.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ 1.ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІ ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕЇ ДОБИ РАННЬОГО ВІДРОДЖЕННЯ	6
1.1.Особливості розвитку доби Раннього Відродження в ідеях західноєвропейських гуманістів.....	8
1.2. Джерела та історіографія вивчення життєдіяльності Юрія Дрогобича.....	9
Висновки до розділу 1	11
РОЗДІЛ 2. Особливості розвитку культури українських земель наприкінці XIV- першої половини XV ст.	12
2.1 Гуманістичні погляди Юрія Дрогобича.....	15
Висновки до розділу 2	18
Висновки.....	19
Список використаної літератури	21
Додатки.....	23

ВСТУП

Існують такі проблеми в історії, що змушують повертатися до них не одне покоління істориків. . Великі зміни в культурному, науковому житті відбувалися в період XV ст..добу Раннього Відродження Західної Європи.

На початку дослідження висунемо **гіпотезу** про те, що в різних періодах історія розвитку наукового, освітнього, культурного життя була не однаковою, що стало чинником швидкого формування гуманістичних поглядів , завдяки впливу ідей українця Юрія Дрогобича.

Актуальність теми обумовлена необхідністю осмислення ідей гуманізму в умовах XIV - XV століття де формується ідеал образу досконалої людини, до якої прагне піднятися кожна особистість у суспільстві.

Мета роботи: простежити умови розвитку гуманістичних ідей Юрія Дрогобича в період Раннього Відродження XIV - XV століття.

Об'єктом наукового дослідження є взаємовплив західноєвропейських гуманістичних ідей на погляди Юрія Дрогобича в добу Раннього Відродження.

Предметом наукової роботи є аналіз взаємних дій та впливів європейських гуманістів та поглядів Юрія Дрогобича через спектр співвідношення ідей гуманізму доби Раннього Відродження.

На початку дослідження поставимо наступні **завдання:**

- 1) охарактеризувати стан розробки теми у джерельній базі та науковій літературі;
- 2) проаналізувати вплив гуманістичних поглядів європейських засновників на ідеї Ю. Дрогобича;
- 3) ознайомитися з гуманістичними поглядами Ю. Дрогобича

4) зробити висновки по опрацьованій базі

Хронологічні рамки дослідження охоплюють кінець XIV - першу половину XV століття.

Огляд методологічної бази дослідження виконаний на основі загальнонаукових принципів пізнання – історизму, об'єктивності, системності та багатофакторності. Зазначені принципи дослідження були реалізовані за допомогою загальнонаукових (системно-структурний, аналізу та синтезу, порівняння, узагальнення) та порівняльно-історичного методу дослідження.

РОЗДІЛ 1

ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІ ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕЇ ДОБИ РАННЬОГО ВІДРОДЖЕННЯ

В добу Середньовіччя панувало уявлення про людину, як про виконавця Божої волі. На початок XIV ст. такі погляди суперечили швидкому розвитку середньовічного суспільства. Мислителі, художники, учені у своїх творах відображали новий погляд на людину. Сучасники їх стали називати гуманістами. Гуманізм (від латинського – «людяний», «людський») – течія в західноєвропейській культурі, яка визнає людину вищою цінністю, проголошує повагу до її природних прав. [14]

Гуманістичний світогляд звільняв людину від класових, церковно-схоластичних та корпоративних обмежень та сприяв антифеодальній , демократичній та вільній свідомості соціальної верхівки. «Свобода в розумінні Ренесансу мала на увазі окрему особистість. Гуманізм доводив, що людину у своїх почуттях, у своїх думках, у своїх віруваннях не підлягає ніякій опції, що над нею не повинно бути сили, що заважає їй відчувати і думати як хочеться» - Джівелегов А. Е. [1, 98]

Велику роль у пошуках нових ідей відіграла антична традиція. Захопившись творами античних авторів вчені розшукували в монастирях, бібліотеках праці стародавніх авторів . Ретельно переписували та вивчали їх. В цих працях вони побачили сильну, розвинуту людину, що спроможна змінити світ на краще. Дослідники відновлювали античні традиції, вивчали пам'ятники мистецтва , досліджували стародавні рукописи та вважали себе безпосередніми спадкоємцями античної культури з її новим ставленням до життя. Суголосні часу ідеї були відроджені та поширені (Додаток А).

Індивідуалізм – ще одна особливість, що мала безперечно прогресивне значення в добі Раннього Відродження. Розум, спостережливість, талант, заповзятливість повинні забезпечити особистості могутність, успіх,

багатство. У часи Середньовіччя людина утверджувала своє існування тим, що була членом якоїсь спільноти – общини, цеху, групи. У основі нового світогляду був індивідуалізм – пряма протилежність феодального кругозору. Цінність окремої людської особи і всього того, що з нею пов'язано було вираженням раннього індивідуалізму. [6,109]

Практична орієнтованість та громадянська етика – ще одна з характерних рис раннього гуманізму в Італії. Повноцінне життя у миру, а не аскетичне чернече буття – ось вибір морального ідеалу. Сутність людини у повній мірі розкриється тільки у громадському житті.

Поняття гуманізму, як суспільного явища, вперше з'явилося в епоху Відродження. На той час людство накопичило досить вагомі надбання в культурі, мистецтві, природничих та суспільних науках. Це була епоха заперечення норм життя середньовіччя з його жорстокістю людей один до одного, до природи, міждержавними війнами, переходу до нових стосунків. Таким чином в історії людства з'явилась нова ідеологія, яка почала відстоювати найкращі сторони в стосунках між людьми, яка заперечувала нерівність людей в фінансовому, майновому та інших відносинах. Ідея гуманізму полягає в закріпленні норм людяності в суспільстві, звільненні людини від рабського, феодального способу мислення. Надалі поняття гуманізму розповсюдилось і на міжнаціональні, міжрасові та міждержавні відносини людей. Багато тез, які відстоює гуманізм втілювались в релігійних вченнях різних народів світу.

1.1. Особливості розвитку доби Раннього Відродження в ідеях західноєвропейських гуманістів

Людство існувало та й продовжує існувати в просторі та в часі. Чи однаково сприймається час та простір різними народами? Як людство ставиться до всього нового, до змін у житті? Існують такі народи, які впевнені, що світ завжди був таким, нічого змінити у ньому не можна. Але є й інше світосприйняття часу та простору, більш звичне для європейця. Воно існує на переконанні, що світ необхідно та варто змінювати. Люди в такому суспільстві немов би виділяють себе з оточуючого світу, дивляться на нього «з іншого боку», намагаються підкорити та поставити на службу сили природи.

Більша частина людства в такому суспільстві впевнена в тому, що життя дітей повинно відрізнятися від життя дідів та батьків. Саме тому минуле, сучасне та майбутнє суттєво відрізняються одне від одного.

Виявляючи цікавість до земного буття, людина рано чи пізно має проявити цікавість до самої себе. На початку XIV століття авторитет папства в Західній Європі починає помітно занепадати. Цьому сприяли так звані «нові люди» - гуманісти. Вони дали назву цілій епосі в духовному житті Західній Європі. Цю епоху назвали добою Відродження, або Ренесансу. Чому ж гуманістів назвали «новими людьми»?

Якщо в попередні століття увага людини поступово зміщувалася з небес на землю, то гуманісти направили свої погляди власне на людину. Людина за своєю природою не така вже й погана. Вона має право на свободу, земне щастя, радість та всебічний розвиток своїх здібностей. Людина – творець самого себе. Не привілейоване походження, а особисті якості, таланти, великий внутрішній світ, індивідуальність є мірилом чеснот

людини. На переконання багатьох гуманістів, сенсом життя людини є творчість.

Ретельно вивчаючи Античність, діячі доби Відродження не просто з повагою ставилися до культурної спадщини стародавніх греків та римлян. Вони брали в Античності своє натхнення, знаходили в ній ідеали краси та гармонії. Головним вчителем людини є власний досвід та авторитет часів Античності.

1.2. Джерела та історіографія вивчення життєдіяльності Юрія Дрогобича.

Польща та Італія – ці дві країни стали «рідними» для Юрія Дрогобича (Котермака), а Краківський та Болонський університети місцем роботи та навчання. В архівах цих навчальних закладів збереглися свідчення про життєвий та творчий шлях магістра із Русі, доктора мистецтв та медицини Юрія Дрогобича. У старовинних європейських бібліотеках, каталогах стародавніх рукописів залишилися документальні свідчення про духовний та життєвий шлях, наукові досягнення українського діяча. Зусиллями українських та зарубіжних дослідників поступово накопичувалися та виявлялися відомості про діяльність та наукову спадщину вченого [3,9].

Вперше про Юрія Дрогобича згадки зафіксовані у виданнях Болонського університету у каталогах докторів та професорів цього навчального закладу. З XIX ст. згадки про діяльність вченого трапляються у дослідників історії Краківського університету - Ю. Маєра, К. Моравського, А. Карбов'яка, Й. Ростафінського. Також відомі праці польських істориків, Ю. Мучковського, Г. Барича що розширюють знання про життя та діяльність вченого [14].

Іван Кревецький – перший український бібліограф, що звернувся до постаті Юрія Дрогобича. Він описав його біографію та опрацював друковані праці вченого. Особливий внесок у вивчення та дослідження діяльності

вченого зробив видатний український історик Я. Д. Ісаєвич. Він узагальнив результати проведених його попередниками та провів пошукову роботу у каталогах, архівах та бібліотеках Європи . Ці праці стали доступними для широкого кола читачів та були вперше надруковані починаючи з 1957 року. Вартими до уваги стануть наступні роботи Я. Д. Ісаєвича: «Юрій з Дрогобича» в якій охарактеризовано історичну епоху коли жив та працював Юрій Дрогобич та розглянуто його образ як представника гуманістичного напрямку ; «Перший український доктор медицини» - описано роботу вченого у Краківському університеті, де учнями Юрія були Микола Коперник, Конрад Цельтіс, Рудольф Бородорф, що працював в друкарні Ш. Фіоля. Також саме Я. Ісаєвич став ініціатором гіпотези, що Юрій Дрогобич став видавцем перших кириличних книг, призначених для розповсюдження на українських землях. Отже, Ісаєвич Я. Д. ретельно та уважно проаналізував, узагальнив біографію та наукову роботу ученого[8,81-82] .

Матвіїшин Я. О. має власні наукові публікації в яких розв'язує новий погляд щодо розвитку математичних знань та наукових поглядів, що зближують європейську та українську спадщину. Також цей автор у статті «Наш перший доктор» подає соціально- економічне становище Італії в XV ст.. У роботі автор вказує на зародження буржуазії, як нового суспільного класу та в один ряд ставить роботи таких відомих діячів як Г. Тосканеллі, Ф. Філарете, С. Ботічеллі, П. Учелло, тому що вони жили та працювали в одному історичному часі[9, 108-109] .

Варто відзначити ще праці сучасних наукових співробітників М. Вавричин, Н. Кошик та Н. Халак, що опрацьовували джерельну та історіографічну базу про видатного українця та мають наукові публікації після 2000-х років[3, 10] .

Отже, можемо прийти до висновків, що постать Юрія Дрогобича у різні часи привертала увагу багатьох дослідників. Серед зарубіжних можна виділити документальні свідчення, що збереглися в Болонському і

Краківському університеті та праці дослідників лікарського відділу, таких як Ю. Маєр, К. Моравський, Й. Ростафінський та А. Карбов'як. Серед українських вчених варто відзначити ґрунтовні роботи Я. Ісаєвича, М. Шалата та Я. Матвійшина. Також привертають увагу статті та дослідження сучасних вчених, яких як: М. Вавричин, Н. Кошик та Н. Халак. Цінним науковим спадком є їхні дослідження для майбутніх поколінь.

Висновки до розділу 1

Епоха великих змін у поглядах на людину не могла не торкнутися гуманістичних ідей. У період Раннього Відродження відбувається поступовий злам стереотипів Середньовіччя.

У першому розділі велику увагу присвячено дослідженню та аналізу праць істориків різних періодів. Різноманітність джерел, що несуть різну інформацію, містять різні оцінки історичної особистості систематизовано та проаналізовано через призму сучасного дослідження. Українські та зарубіжні дослідники цікавила життєдіяльність Юрія Дрогобича в різні історичні періоди, починаючи з XIX століття. Огляд методологічної бази дослідження виконаний на основі загальнонаукових принципів пізнання – історизму, об'єктивності, системності та багатфакторності.

Також розкриваються поняття гуманізму та індивідуалізму – характерних рис доби Раннього Відродження. Практична орієнтованість та громадянська етика починають своє зародження також в період кінця XIV – першої половини XV століття. Усе це дало можливість покласти основу національно-патріотичним поглядам та вихованню наступних поколінь.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ НАПРИКІНЦІ XIV-ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XV СТОЛІТТЯ

Формування і розвиток гуманістичних поглядів в Україні стояли не осторонь світової культури, а в її контексті. Українські мислителі, сприймаючи вплив світової філософської культури, ставали безпосередніми учасниками її творення, вносячи в неї і свій доробок. Тенденція до цього стає більш, ніж помітною, в кінці XV — на початку XVI ст. на загальному фоні тих соціально-економічних та духовно-культурних процесів, з якими пов'язана назва цілої епохи всесвітньої історії — епохи Ренесансу, Відродження. [15]

Основним змістом і рисами доби Раннього Відродження (Протовідродження) є її антифеодальна спрямованість та відновлення античної філософії та культури. Також доба Відродження - це період накопичення первісного капіталу, становлення капіталістичного способу виробництва, що стало в основі буржуазно-капіталістичного світогляду та культури. Ідеї гуманізму пов'язані з активною діяльністю ранньо-буржуазного суспільства та з проблемами створення гідних умов, що відповідають людяності. З кінця XIV — на початку XV ст. на досить гарному ґрунті вільна людська індивідуальність виступає досить помітно та сильно[5] .

Слід визнати, що при всіх негараздах, пов'язаних із спустошливими набігами Оттоманської Порти і кримських татар, посиленням польського наступу з його соціально-економічним, політичним, національним та духовним гнобленням українського народу, про що йшлося в попередній лекції, розвиток України проходив по висхідній. Так, фільварочне господарство сприяло не тільки колонізації нових земель, а й розвитку

торгівлі, товарно-грошових відносин. На порубіжних землях відбувався процес формування нового стану — козацтва.

Посилювались роль і значення міст. Щоправда, якщо в Наддніпрянщині місто ще тісно були пов'язані із землею, виконували оборонно-захисну функцію, то в західних землях вони поступово звільнялися від землі, перетворювались на центри культурного життя, торгівлі, промисловості, які починають набувати ранньо-буржуазної форми[14] .

За цих умов здійснювався процес формування не тільки середніх і нижчих прошарків третього стану (міщанства), а й його верхівки, елітарних прошарків (інтелігенції), посилення інтересу до науки, культури. Пробудження національної свідомості народу приводить до необхідності розвитку. Світи, сприяючи зростанню шкіл та підвищенню їхнього освітнього рівня. Однак за відсутності вищих навчальних закладів в Україні значна частина української молоді виїздить за кордон, де студіює в місцевих університетах.

Про масовість навчання українців за кордоном свідчить той факт, що з 1510 по 1560 р. тільки в Краківському університеті навчалось 352 студенти з 51 міста України. Завершивши навчання, багато з них залишалися магістрами і професорами університетів, у яких вони навчалися, інші поверталися на батьківщину, де ставали придворними поетами та істориками великих українських магнатів, вищими урядовцями, вчителями тощо[13,24] .

Якщо перші, усвідомлюючи себе українцями, не забували про батьківщину, то другі підтримували тісні зв'язки із своїми вчителями, західноєвропейськими вченими та культурно-освітніми діячами. Усвідомлення своєї національної належності, формування нових світоглядних орієнтирів належать саме цим прошаркам ранньо-буржуазного суспільства в Україні. Для них найбільш співзвучними стають ідеї раннього

та громадянського гуманізму, які вони обстоювали в своїх працях відповідно до умов життя своєї Вітчизни.

Історики виділяють три етапи у розвитку ренесансного гуманізму в Україні. Перший етап (до середини XVI ст.) – вирізняється цікавістю до етичної та суспільно-політичної проблематики . Другий етап (з другої половини XVI ст. — до початку XVII ст.) характеризується активною розробкою ранньогуманістичних ідей у перетинанні з реформаційними ідеями. Саме тоді виникають літературні, культурно-просвітницькі, наукові та освітні об'єднання, роль яких була надзвичайно великою. Серед найвідоміших : науковий гурток у місті Острог, Лаврський гурток у Києві. Саме в той період відбувається формування національної свідомості та ідеал гуманістичного патріотизму. . Третій період — друга третина XVII — початок XVIII ст. визначився комплексом гуманістичних ідей , що розвивалися в добу бароко[12, 2] .

Зачинателями гуманістичної культури в Україні, її найвизначнішими діячами після Юрія Дрогобича не без підстав вважають Павла Русина, Лукаша з Нового Міста, Станіслава Оріховського-Роксолана, діяльність яких припадає на перший період. Саме їм належить безпосереднє посилення інтересу до рідної культури, мови, історії. Пробуджувалась національна свідомість, наростала потреба в освіті та науці. Так як вищих навчальних закладів в Україні тоді не існувало, то велика кількість юнаків продовжували освіту в європейських університетах. Саме там вони знайомилися з новими передовими гуманістичними ідеями. Вони насаджували їх у рідний ґрунт, де формувалися передумови для сприйняття та функціонування цих ідей .

2.1 Гуманістичні погляди Юрія Дрогобича.

Юрій Дрогобич та його праця "Прогностична оцінка ..." стала чи не першою спробою гуманістичного поглядудоби Раннього Відродження поета. Перші рядки вірша чітко визначають погляд автора позиції гуманності.

*Більшість тепер виставляє на показ свої праці, святоче,
Дбаючи щонайтілїйш про честолобство та зиск,
Я ж тої книги у світ випускаю з єдиним бажанням:
Роду людському аби тільки б корисні були..*

Водночас лунає авторська думка про пізнаваність світу:

*Хоч і далекі від очей простори неба,
Та не такі віддалені від розуму людського.
Ми знаємо із наслідків про їх причини,
А з цих останніх наслідок ми пізнаєм... [6,110]*

Природно переплелися культурницькі та просвітницькі традиції Русі з ідеями гуманізму доби Проторенесансу. Україна відчувала себе складовою частиною доби загальноєвропейського Відродження. Разум людини доби Ранняго Відродження був націлений на пізнання оточуючого світу. Чим більше пізнавала людина, тим більше вона діяла відповідно до того, що їй вдалося пізнати. Завдяки посилянню на розум, перед людиною відкривалися великі можливості. Можна було зануритися в таємниці природи, та поставити її собі на службу. З'являються люди нових професій. Пізнати оточуючий світ людина намагається за допомогою науки, досвіду розповсюдження знань. Усі пророки старого суспільства пояснювалися невіглаством, недостатністю освіти, але надія на краще життя пов'язувалась з розповсюдженням просвітництва. Багато вчених відкидали будь-яку церкву та релігію як прояв невігластва, що заважає розповсюдженню наукових знань. У Середньовіччі прогрес пов'язувався з розповсюдженням християнства, то пізніше – з розповсюдженням гуманізму, знань, культури. Спілкування з різноманітними людьми розширювало погляди людини, робило його більш терплячими до інших, яких він нещодавно вважав чужими. Гуманісти пристосовувалися до нового життя через навчання, виховання, самоосвіту, широке коло спілкування. Він відкривав для себе

невідомий раніше світ друкованого слова, книги. Зупинити розповсюдження ідей гуманізму було вже неможливо.

Величезну роль в цьому відіграла поява книгодрукарства. До початку XVI століття в Європі нараховувалося вже 20 млн. екземплярів книг, що були надруковані в типографіях. В Європі з'являється явище масового читання. Такі люди вже були менше залежні від слова: пліток, церковної проповіді, традицій, власної пам'яті. Широке розповсюдження книгодрукування сприяло розвитку національних мов, а разом з тим і національної культури. Багато народів Європи почали формувати свою національну єдність. Відродження Античності було не просто відродженням чарівної давнини. Це була їх національна історія, вони ставали нащадками величної національної культурної традиції. Гуманізм сприяв пробудженню національної самосвідомості у багатьох народів, в тому числі й українців. Це явище сприяло тому, що Ю. Дрогобич у Римі 7 лютого 1483-го видав книжку "Прогностична оцінка поточного 1483 року". Це перша відома друкована книжка українського автора. Книга написана на високому науковому рівні і свідчить про глибокі та різноманітні знання автора[7, 80] .

Його наукова діяльність була відомою в багатьох країнах Європи, його праці зберігаються в бібліотеках та архівах Франції, Німеччини, Італії, Польщі

(Додаток Б).

Варто зазначити, що відстоюючи велич людини, необхідність в повазі його свободи та потреби, гуманісти часто пропагували крайній індивідуалізм та навіть вседозволеність. Іноді вони презирливо ставилися до натовпу простолюдинів. Деякі без поваги ставилися до закону. Їх ідеалом в політиці була сильна та владна особистість. Ю. Дрогобич заперечував божественне походження влади, висловлював ідеї освіченої монархії, обмеження влади законами та виступав проти підпорядкування світської влади духовній.

Таким чином були зроблені перші внески у розвиток правознавчої науки. Поширювалися національно-патріотичні почуття, пробуджувалися риси національної свідомості та розповсюдження наукових знань та просвітництва на українських землях.

Ще одним напрямком праць Ю. Дрогобича стало утвердження ідей громадянського гуманізму, тобто ідей спільного блага громади, піднесення авторитету рідної мови, виховання молоді на принципах патріотизму. Видавнича справа, література, наука та освіта розвивалися на рівні європейського культурного процесу та допомагали розповсюдженню національно-патріотичних думок на цих територіях. Рівень грамотності населення помітно зріс. Вважалося, що кожна віруюча людина, яка намагається спілкуватися з Богом без посередників, повинна уміти самостійно прочитати Слово Боже. Католики, з метою укріплення позицій католицької церкви, видавали велику кількість примірників Катехізису. Також відкривалися церковно-парафіяльні школи для селян та бідних городян. Прикладалися немало зусиль для розвитку середньої і вищої освіти в багатьох країнах, що в подальшому це сприяло розвитку національних мов та книгодрукуванню.

Отже, життєвий шлях ученого - яскравий приклад міжнародних культурних зв'язків, вагомий внесок української наукової думки в розвиток західноєвропейської науки і культури.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Отже, розвиток культури на українських землях у XIV- XV ст. мав свої особливості. По-перше, українці не мали власної державності, їхні землі були роз'єднані та перебували у складі іноземних держав, які не дбали про розвиток української культури. По-друге, дошкуляли турецько-татарські набіги, що продовжували нищити у вогні та пожежах церкви, монастирі,

школи та інші освітні і благодійні заклади, горіли бібліотеки та архіви. Це затримувало розвиток культури, освіти, науки в цілому. По- третє, спричинило поступово витіснення з великих міст староукраїнської мови, культури, православної церкви переселення іноземних колоністів. Одночасно це явище сприяло просуванню здобутків західноєвропейської культури, освіти, науки та технічних досягнень.

Основими поглядами Юрія Дрогобича виступають наступні:

- Приноси користь власному народові та полегшити його національне, соціальне життя
- Поширювати культурно-просвітницькі, політико-правові, соціально-політичні, гуманістичні знання серед народу України.

ВИСНОВКИ

На межі XIV-XV століття в Європі зароджується нова культура, яку згодом назвали Відродження. Її характерними рисами було ствердження величчя людини, сили її розуму, природних здібностей. Робився акцент на потребі цінувати людину за особисті заслуги, а не за багатство та родовитість, проголошувалися високі покликання в земному житті.

На початку роботи були поставлені наступні завдання:

- охарактеризувати стан розробки теми у джерельній базі та науковій літературі;
- проаналізувати вплив гуманістичних поглядів європейських засновників на ідеї Ю. Дрогобича;
- ознайомитися з гуманістичними поглядами Ю. Дрогобича
- зробити висновки по опрацьованій базі

Творцями нового розуміння людського сенсу й цінностей були гуманісти. Серед них один із перших засновників гуманістичних ідей Юрій Дрогобич. Досліджуючи його життєвий шлях можна прийти до наступних висновків:

-по- перше Юрій Дрогобич своєю діяльністю приніс велику користь власному народові. Його твір «Прогностична оцінка поточного 1483 року...» підтверджує його астрономічні, математичні, медичні, філософські та географічні наукові знання. Вони стануть в нагоді майбутнім науковцям, що послуговувалися попередніми надбаннями Ю. Дрогобича.

- по-друге зазначимо, що на початку XV століття формуються основи національної ідентичності різних народностей. Закладаються основи національно- патріотичного виховання. Вчений підкреслює, що міста Львів та Дрогобич належать до Русі, а не до Польщі. З поняттям Русь мається на увазі колишні володіння галицького короля Данила. Праці Дрогобича зберігаються у бібліотеках Парижа та Мюнхена. Роботи свідчать про ґрунтовну обізнаність вченого з середньовічною та античною літературою.

- по-третє науковець окреслив коло гуманістичних завдань: цінність освіченості, уміння практично мислити, широта кругозору, культивувалися патріотичні настрої. Як одна з чеснот розглядалася відвага, служіння своєму місту, державі. Значним соціально-культурним явищем стало меценатство.

Це відкривало широкі можливості для творчого пошуку: вибудовувався гуманістичний ідеал героїзованої людини, гармонійно розвиненої та вільної особистості, що володіє безмежними можливостями, для якої не існує перешкод для пізнання світу і творчої діяльності. Юрій Дрогобич та інші гуманісти вважали історію засобом пробудження самосвідомості народу, його історичної пам'яті та виховання патріотичних почуттів та любові до Батьківщини.

Отже, поставлені завдання в науковому дослідженні виконані, гіпотеза підтверджена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Булгак О.В. Гуманіст епохи Відродження: Цього року виповнюється 555 років від дня народження Юрія Дрогобича / О.В.Булгак // Календар знаменних і пам'ятних дат : IV кв. 2005. – К., 2005. – С. 97-103.
2. “Георгіус зі Львова”// М. Слабошпицький. З голосу нашої Клію. К. : Довіра. - С.194-196.

3. Вавричин М. Опис праць і листів Юрія Дрогобича / М. Г. Вавричин, Я. Д. Ісаєвич // Юрій Дрогобич : до 500-річчя виходу першої друкованої книги вітчизняного автора : бібліогр. покаж. – Львів, 1983. – С. 8–13.
4. Василиків Л. Ностардамуз із Дрогобича / Л. Василиків // Галицька зоря. – 2013. – 29 берез.
5. Він був ректором у Болоньї – Юрій Котермак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [parafia.org.ua . biblioteka](http://parafia.org.ua/biblioteka). – Дата доступу : 29.10 2023
6. Ісаєвич Я. Юрій Котермак з Дрогобича і його книга // Бібліотекознавство і бібліографія. – Харків, 1969. – 7. – с. 108-117.
7. Ісаєвич Я. Перша друкована книжка українського автора // Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. – С. 78-87.
8. Ісаєвич Я. Юрій з Дрогобича // Український історичний журнал. – 1960. – № 4. – с. 80-86.
9. Матвіїшин Я. Наш перший доктор / Я. О. Матвіїшин // Укр. іст. журнал. – 1968. – № 12. – С. 107–109. На С. 108, 109 про Ю. Дрогобича.
10. Слабошпицький М. "Георгіус зі Львова" : [про Юрія Котермака (Дрогобича)] / Михайло Слабошпицький // З голосу нашої Клію : події і люди української історії / Михайло Слабошпицький. – Київ, 1999. – С. 167–169
11. Пристай Б. Юрій Дрогобич / Богдан Пристай // 150 славних українців Дрогобиччини / Б. Пристай. – Дрогобич, 2012. – С. 60–62.
12. Черкаська Г. Славетний земляк : Юрій Дрогобич / Ганна Черкаська // За вільну Україну плюс. – 2015. – 19 лют. – С. 2.
13. Шалата М. У пошуках істини / Михайло Шалата // Рад. слово. – 1978. – 18 берез. Згадка про Ю. Дрогобича.

14. Юрій Дрогобич [Електронний ресурс] . – Режим доступу :
[uk.wikipedia.org //wiki.](http://uk.wikipedia.org/wiki/) – Дата доступу : 21.10 2023

15. Юрій Дрогобич (Котермак) – український медик та вчений...
[Електронний ресурс]. – Режим доступу : [ua.textreferat.com / Referat-15458-](http://ua.textreferat.com/Referat-15458-1.htm)
1.htm. – Дата доступу 19.10. 2023

Додаток А

Принципи, цінності, ідеї та норми гуманізму

- Повна свобода в розвитку будь-якої людини як особистості;
- Гуманізм має на увазі повагу до гідності кожної людини та право людини на максимально можливу свободу, сумісну з правами інших;

- Концепція гуманізму виступає за найширше застосування демократичних принципів у всіх людських відносинах;
- Гуманісти визнають важливість людського взаємозв'язку і необхідність взаємоповаги для подальшого розвитку людства;
- Гуманісти закликають до постійного вдосконалення суспільства, щоб ніхто не міг бути позбавлений основних життєвих потреб;
- Концепція гуманізму націлена на мирне врегулювання конфліктів між окремими особами, групами та націями;
- Основоположним принципом гуманізму є відмова від переконань, які базуються на бездоказовій базі релігій, догматів, вірувань чи забобонів;
- Гуманісти виступають за використання наукового методу в якості керівництва для розв'язання проблем людства;
- Гуманісти стверджують, що індивідуальні та соціальні проблеми можуть бути вирішені тільки за допомогою людського розуму, критичного мислення, з'єднаного зі співчуттям і духом співчуття до всіх живих істот;
- Концепція гуманізму стверджує, що люди повністю є частиною природи, і наше виживання залежить від «здоров'я» нашої планети.

Додаток Б

Основні дати життя і діяльності Юрія Дрогобича

бл. 1450 р.- — народився в м. Дрогобичі в родині ремісника. Перше навчання отримав у парафіяльній школі при церкві святого Юра Евтімов

1469 р.- поступив до Краківського університету. Відвідує лекції з філософії, астрономії, медицини й математики

1470 р. - отримує у Краківському університеті науковий ступінь бакалавра

1473 р.- магістр Краківського університету

1477 – поч. 1478 складає прогностик з оцінкою астрономічних явищ 1478 року

бл. 1478 р.- доктор філософії Болонського університету

1479 р. - складає трактат про наслідки місячного затемнення 4 липня 1479 р. Перебуває в м. Касале – столиці маркграфства Монферрату

1478–1482 рр. читає лекції з астрономії в Болонському університеті

1481–1482 рр. обирається студентами ректором Болонського університету медицини і вільних мистецтв – доктор медицини Болонського університету

1482 р. – працював над пророкуванням на прийдешній рік за наказом Папи Римського Сікста VI

1483, 7 лют. у Римі, в друкарні Е. Зільбера, видано першу друковану книгу "Прогностична оцінка поточного 1483 року"

1483–1486 рр. – жив у Неаполі, Феррарі, Римі

1486–1487 рр перебуває в Україні. На жаль, вчений не зміг знайти місце на Батьківщині, де він міг би застосувати свої знання та талант. Він направляється до Братислави. Впродовж 2-х років він буде віце-канцлером і професором Істрополітанської академії

1487 р. – професор Краківського університету

1487–1493 рр. – займається медичною практикою

1488 р. —професор Краківського Ягеллонського університету

1490— написав трактат про способи оцінки наслідків затемнень, який і тепер зберігається у Парижі

1490, березень - перебуває у Львові

1491- – знайомиться із М. Коперніком, який прибув на навчання до Краківського університету

1492-обрано деканом медичного факультету Краківського Ягеллонського університету

1492р. 31 липня - здобув титул "королівського лікаря"

31 липня 1494 р.,— помер Юрій Дрогобич у Кракові, де і похований.

